

תומר

דבורה

חלק א

והוא מאמר נכבד מהרב האלקי

במהר"ר משה קורדואירו ז"ל

בדרך ישרה שיבור לו האדם

והתבודדותו ותכליתו והתבוננות

דרכיו

נוסח השער דפוס ראשון, ויניציאה שי"ח

פרק א – [האדם ראוי שיתדמה

לקונו]

הָאָדָם רָאוי שִׁיתְדַּמֶּה לְקוֹנוֹ וְאִז

יִהְיֶה בְסוֹד הַצּוּרָה הָעֲלִיּוֹנָה צֶלֶם

וְדַמּוּת, שְׂאֵלוֹ יִדְמֶה בְּגוֹפוֹ וְלֹא

בְּפִעֻלּוֹת הָרִי הוּא מִכְזִּיב הַצּוּרָה

וַיֹּאמְרוּ עָלֵינוּ צוּרָה נָאָה וּמַעֲשִׂים

בְּעוֹרֵים. שְׁהֲרִי עֵיקָר הַצֶּלֶם

וְהַדַּמּוּת הָעֲלִיּוֹן הֵן פְּעֻלּוֹתָיו, וְכֵן

יִזְעִיל לֹא הֵיִזְתּוּ כְּצוּרָה הֶעֱלִיזָה
דְּמוּת תַּבְּנִית אֲבָרִיו וּבִפְעֻלֹת
לֹא יִתְדַמָּה לְקוֹנוֹ. לְפִיכָךְ רְאֵי
שִׁיתְדַּמָּה אֶל פְּעֻלֹת הַכֶּתֶר שֶׁהֵן
י"ג מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים עֲלִיזוֹת.
וְרִמּוּזוֹת בְּסוֹד הַפְּסוּקִים מִי אֵל
כְּמוֹד. יָשׁוּב יִרְחֲמֵנו. תִּתֵּן אֲמִת.
אִם כֵּן רְאֵי שֶׁתִּמְצָאָנָה בּוֹ י"ג
מִדּוֹת אֵלֹהִים.

וְעַכְשָׁיו נִפְרָשׁ אֹתָן הַפְּעִלֹת י"ג

שָׂרָאֵי שְׂתֵּהִינָה בּוֹ:

הא' - מי אל כמוד

מוֹרָה עַל הַיּוֹת הַקְּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

מִלֵּךְ נֶעְלָב, סוֹבֵל עֲלִבּוֹן מֵה שְׁלֹא

יְכִילָהוּ רַעֲיוֹן. הֲרִי אֵין דָּבָר

נִסְתָּר מִהַשְׁגָּחָתוֹ בְּלִי סִפְקָה וְעוֹד

אֵין רָגַע שְׁלֹא יִהְיֶה הָאָדָם נִזְוֹן

וּמִתְקַיֵּם מִכַּח עֲלִיוֹן הַשּׁוֹפֵעַ עָלָיו,

וְהָרִי תִמְצָא שְׂמֵעוֹלָם לֹא חָטָא

אָדָם נִגְדּוֹ שֶׁלֹא יִהְיֶה הוּא בְּאוֹתוֹ

הֶרְגַּע מִמֶּשׁ שׁוֹכֵעַ שְׂפָע קִיּוֹמוֹ

וְתִנּוּעַת אֲבָרָיו, עִם הַיּוֹת שֶׁהָאָדָם

חָטָא בַּכַּח הַהוּא לֹא מִנְעוּ מִמֶּנּוּ

כָּלֵל אֵלָּא סוֹבֵל הַקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

עֲלֵבוֹן כָּזָה לַהֲיּוֹת מִשְׁפִּיעַ בּוֹ כַּח

תִּנּוּעוֹת אֲבָרָיו, וְהוּא מוֹצִיא

אוֹתוֹ כַּח בְּאוֹתוֹ רִגַּע בְּחָטָא וְעוֹן

וּמִכְּעַיִם וְהִקְדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

סוֹבֵל. וְלֹא תֹאמַר שְׂאִינוּ יָכוֹל

לְמַנּוֹעַ מִמֶּנּוּ הַטּוֹב הַהוּא ח"ו

שֶׁהָיָה בְּכֹחוֹ בְּרִגָּע כְּמִימְרָא

לִיבֵשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו כְּעֵין שְׁעֵשָׁה

לִירְבָּעַם, וְעַם כָּל זֹאת שֶׁהֵכֵחַ

בְּיָדוֹ לְהַחֲזִיר הַכֹּחַ הַנְּשַׁפֵּעַ הַהוּא

וְהָיָה לוֹ לוֹמַר כִּיּוֹן שְׂאֵתָה חֲטָא

נִגְדִי תַחֲטָא בְּשִׁלְךָ לֹא בְּשִׁלִּי, לֹא

מִפְּנֵי זֶה מִנַּע טוֹבוֹ מִן הָאָדָם
אֵלֹא סָבַל עֲלֵבוֹן, וְהִשְׁפִּיעַ חֶסֶד
וְהַטִּיב לְאָדָם טוֹבוֹ. הֲרִי זֶה
עֲלֵבוֹן וְסִבְלָנוֹת מֵה שֶׁלֹּא יִסְפָּר
וְעַל זֶה קוֹרְאִים מִלְּאֲכֵי הַשָּׁמַיִם
לְהַקְדִּישׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ עֶלְיוֹב
וְהִינֵנוֹ אוֹמְרֵי מִי אֵל כְּמוֹךָ, אֲתָה
אֵל בַּעַל חֶסֶד הַמִּטִּיב, אֵל בַּעַל
כֶּחַ לְנִקְמָה וְלְאַסֵּף אֶת שְׂלֵק, וְעַם

כָּל זֹאת אֶתְּה מוֹבֵל וְנַעֲלֵב עַד
יֵשׁוּב בְּתִשׁוּבָה. הֲרִי זֶה מִדָּה
שִׁצְרִיךְ הָאָדָם לְהִתְנַהֵג בָּהּ רִצּוֹנִי
הַסִּבְלָנוֹת וְכֵן הֵיוּתוֹ נַעֲלֵב אֲפִלּוּ
לְמִדְרָגָה זֶה וְעַם כָּל זֹאת לֹא יֵאָסֵף
טוֹבָתוֹ מִן הַמִּקְבֵּל:

חב' - נושא עון

וְהֲרִי זֶה גָּדוֹל מִהַקֵּדֶם שֶׁהֲרִי לֹא

יַעֲשֶׂה הָאָדָם עֹן שְׁלֹא יִבְרָא
מִשְׁחִית בְּדַתָּנוּ הָעוֹבֵר עֲבָרָה
אֶחָת קִנָּה לוֹ קִטְגוֹר אֶחָד וְהָרִי
אוֹתוֹ קִטְגוֹר עוֹמֵד לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֵר פְּלוֹנִי עָשָׂאֲנִי,
וְאֵין בְּרִיָּה מִתְקַיֶּמֶת בְּעוֹלָם אֱלֹא
בְּשִׁפְעוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
וְהָרִי הַמִּשְׁחִית הַזֶּה עוֹמֵד לְפָנַי
וּבִמָּה מִתְקַיֵּם, הֲדִין נוֹתֵן שִׁיאֲמַר

הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵינִי זֶן
מִשְׁחִיתִים יְלֵךְ אֶצֶל מִי שֶׁעָשָׂא
וַיִּתְּפֹרֵם מִמֶּנּוּ וְהָיָה הַמִּשְׁחִית
יֵרֵד מִיָּד וְנוֹטֵל נִשְׁמָתוֹ אִם
כֹּרֶתוֹ אִם נִעְנַשׁ עָלָיו כָּכִי עָנָשׁ
עַד שֶׁיִּתְּבַטֵּל הַמִּשְׁחִית הַהוּא,
וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה כֵּן
אֶלָּא נוֹשֵׂא וְסוֹבֵל הָעֵין וְכִמּוֹ
שֶׁהוּא זֶן הָעוֹלָם כֵּלּוֹ זֶן וּמִתְּפֹרֵם

הַמִּשְׁחִית הַזֶּה עַד שִׁיחֶיהָ אֶחָד
מִנְּשֵׁלָהּ דְּבָרִים, אֹי שִׁיָּשׁוּב
הַחוּטֵא בַּת שׁוּבָה וַיִּכְלֶהּ
וַיִּבְטְלֶהּ בְּסִגְפִּיו, אֹי וַיִּבְטְלֶהּ
שׁוֹפֵט צֶדֶק בְּיִסּוּרִים וּמִיתָה, אֹי
יְלֹד בַּגִּיהָנָם וְשָׁם יִפְרַע חֹבּוֹ.
וְהִינֹה שְׂאֵמָר קִיץ גָּדוֹל עֲוֹנֵי
מִנְּשֵׁאָה וּפְרָשׁוֹ חֲז"ל כֹּל הָעוֹלָם
כֵּלּוֹ אֶתָּה סוֹבֵל יִרְצָה זֶן וּמִפְרִיָנָם,

וְעֹנֵי כְּבֹד שְׂאִין אֶתָּה יְכוֹל

לְסוֹבֵלוֹ פִּירוּשׁ לְפִרְנָם עַד

שְׂאֵשׁוּב וְאַתָּה קֵן, אִם כֵּן חֲרִי זֶה

מִדַּת סְבִלָנוֹת גְּדוּלָּה שְׂיִזוֹן

וּמִפִּרְנָם בְּרִיָּה רַעָה שְׂבִרָא

הַחוּטָא עַד שְׂיִשׁוּב.

יְלַמֵּד הָאָדָם כִּמָּה צָרִיךְ שְׂיִהְיָה

סְבִלָן לְסִבָּל עַל חֲבֵירוֹ וְרַעוּתָיו

שְׂהֲרִיעַ עַד שְׁעוֹר כִּזָּה שְׂעֲדִין

רַעְתּוֹ קִיָּמָה, שְׁחָטָא נְגִדּוֹ וְהוּא
יִסְבֹּל עַד יִתְקַן חֲבֵירוֹ אִם עַד
שִׁית־בֶּטֶל מֵאֲלִיוֹ וְכִיּוֹצֵא:

הג' – ועובר על פשע

זו מִדָּה גְדוֹלָה שְׁתֵּרִי אֵין הַמַּחֲיָלָה
עַל יְדֵי שְׁלִיחַ אֶלָּא עַל יְדֵי מַמָּשׁ
שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּדָכְתִּיב
כִּי עֲמִךְ הַסְּלִיחָה וְגו' וְמָה הִיא

הַסְּלִיחָה שְׁהוּא רוּחִין הָעוֹן

בְּדַכְתִּיב אִם רַחֵן אֲדַנִּי אֵת צֹאת

בְּנֹת צִיּוֹן וְגו' וְכֵן כְּתִיב וְזִרְקֹתִי

עָלֵיכֶם מִיָּם טְהוֹרִים וְגו' וְהִינֹנִי

וְעוֹבֵד עַל פְּשַׁע שׁוֹלַח מִיָּמִי

רְחִיצָה וְעוֹבֵד וְרוּחִין הַפְּשַׁע.

וְהִנֵּה מִמֶּנּוּ בְּדַמוֹת זֶה צָרִיד.

לְהִיזֹת הָאָדָם שֶׁלֹּא יֹאמַר וְכִי אֲנִי

מִתַּקֵּן מֵה שֶׁפָּלֹנִי חָטָא אִו

הַשְׁחִיתָ, לֹא יֹאמַר כֹּךָ שְׁהָרִי

הָאָדָם חָטָא וְהִקְדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

בְּעֲצָמוֹ שֶׁלֹּא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ מִתִּיקָן

אֶת מַעֲשֵׂי וְרוּחַן צַדִּיק עֲוֹנוֹ.

וּמִכָּאן יִתְבַּיֵּשׁ הָאָדָם לָשׁוּב

לְחַטָּא שְׁהָרִי הַמֶּלֶךְ בְּעֲצָמוֹ רוּחַן

לְכָלוֹךְ בְּגִדָיו:

הד' – לשארית נחלתו

הִנֵּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְתַנַּחֵם
עִם יִשְׂרָאֵל בְּדָרֶךְ זֶה לֵאמֹר מִה
אֶעֱשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל וְהֵם קְרוֹבֵי שָׂאֵר
בְּשָׂר יֵשׁ לִי עִמָּהֶם שָׂהֵם בַּת זֶה
לְהַקְדֹּשׁ בָּרוּךְ הוּא וְקוֹרֵא לָהּ
בָּתִּי, אֲחֹתִי, אִמִּי. כְּדַפְרֵשׁוֹ ז"ל
וּכְבָּתִּיב יִשְׂרָאֵל עִם קְרוֹבֵי מִמֶּשׁ
קִרְבָּה יֵשׁ לוֹ עִמָּהֶם וּבָנָיו הֵם.
וְהֵינּוּ לְשִׂאֲרֵית נַחֲלָתוֹ לְשׁוֹן שָׂאֵר

בְּשָׁר וְסוֹף סוֹף הֵם נִחֲלָתוֹ. וְמִה
אָמַר, אִם אֶעֱנֶינִי שֵׁם הָרִי הַכָּאב
עָלַי כְּדֹכָתִיב בְּכָל צָרָתָם לוֹ צָר.
כְּתִיב בְּ'אֵלֶּף' לוֹמַר שְׁצַעְרָם מִגִּיעַ
לְפֶלֶא הָעֲלִיזוֹן וְכָל שָׁכֵן לְדוֹ
פֶּרֶצוֹפִין שְׂבָהֶן עֵיקָר הַחֲנָהּ
וְקִרְיָנָן בְּ'וֹאוֹ' לוֹ צָר. וְכְתִיב
וְתִקְצַר נַפְשִׁי בַּעֲמַל יִשְׂרָאֵל לְפִי
שְׂאִינֹו סוֹבֵל צַעְרָם וְקִלּוֹנָם מִפְּנֵי

שֶׁהֵם שְׂאֵרֵי נַחֲלָתוֹ.

כִּי הָאָדָם עִם חֲבֵרוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל

הֵם שְׂאֵר בֶּשָׂר אֵלֹה עִם אֵלֹה מִפְּנֵי

שְׁחֵנ־שָׁמוֹת כָּל־לֹאִת יַחַד יֵשׁ בָּזָה

חֵלֶק זֶה וּבָזָה חֵלֶק זֶה, וְלִכְךָ אֵינוֹ

דוֹמָה מֵרַבִּים הָעוֹשִׂים אֶת

הַמַּצּוֹת וְכ"ז מִפְּנֵי כָּל־לֹאֲתָם, וְלִכְךָ

פָּרָשׁוֹ רַבּוֹתֵינוּ זְכָרֵנוּם לְבָרְכָה

עַל הַנִּמְנָה מַעֲשֶׂה רָאשׁוֹנִים

בְּבֵית הַכְּנֶסֶת אֲפֹלוּ מֵאָה בָּאִים
אַחֲרָיו מִקֵּבֶל שָׂכָר כְּנֶגֶד כָּלָם,
מֵאָה מִמֶּשׁ כְּמִשְׁמֵעוֹ, מִפְּנֵי
שְׂהַעֲשָׂרָה הֵם כָּלֹלִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ
הָרִי הֵם עֲשָׂרָה פְּעָמִים עֲשָׂרָה
מֵאָה וְכָל אֶחָד מֵהֶם כָּלֹל מִמֵּאָה
אִם כֵּן אֲפֹלוּ יִבֹּאוּ מֵאָה הוּא יֵשׁ
לוֹ שָׂכָר מֵאָה, וְכֵן מִטַּעַם זֶה
יִשְׁרָאֵל עֲרֵבִים זֶה לָזֶה מִפְּנֵי

שֶׁמֶנֶם שֶׁ יֵשׁ בְּכֹל אֶחָד חֵלֶק אֶחָד

מִחֲבֵרוֹ וְכִשְׁחוּטָא הָאֶחָד פּוֹגֵם

אֶת עַצְמוֹ וּפּוֹגֵם חֵלֶק אֲשֶׁר

לְחֲבֵרוֹ בּוֹ, נִמְצָא נִמְצָא חֵלֶק

הַהוּא חֲבֵרוֹ עָרַב עָלָיו. אִם כֵּן הֵם

שֶׁאֵר זֶה עִם זֶה וְלִכְךָ רָאִוּ לְאָדָם

לְהִיזָתוֹ חֶפֶץ בְּטוֹבָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ

וְעֵינָיו טוֹבָה עַל טוֹבַת חֲבֵרוֹ

וְכַבֻּדּוֹ יִהְיֶה חֲבִיב עָלָיו כְּשֶׁלּוֹ

שְׁהִירִי הוּא הוּא מִמֶּשׁ, וּמִטַּעַם זֶה
נִצְטַוִּינוּ וְאַחֲבַת לְרַעָה כְּמוֹךְ
וְרֵאשִׁי שִׁירָצָה בְּכַשְׁרוֹת חֲבֵרוֹ
וְלֹא יִדְבַר בְּגִנּוֹתָיו כִּלְלִי וְלֹא יִרְצָה
בוֹ כְּדָרְךְ שְׂאִין הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
רוֹצֵה בְּגִנּוֹתֵינוּ וְלֹא בְּצַעֲרֵנוּ
מִטַּעַם הַקִּרְבָּה, אֵף הוּא לֹא יִרְצָה
בְּגִנּוֹת חֲבֵרוֹ וְלֹא בְּצַעֲרוֹ וְלֹא
בְּקִלְקוּלוֹ וְיִרַע לוֹ מִמֶּנּוּ כְּאֵלּוֹ

הוא ממַשֵּׁה הִיָּה שְׁרֵי בָּאוֹתוֹ צֵעַר
אוֹ בָּאוֹתוֹ טוֹבָה:

הח' – לא החזיק לעד אפו

זו מַדָּה אַחֶרֶת שֶׁאֵפֶלּוּ שְׁהֶאֱדָם
מִחֲזִיק בְּחֵטָא אֵין הֶקְדוּשׁ בָּרוּךְ
הוא מִחֲזִיק אַף, וְאֵם מִחֲזִיק לֹא
לְעַד אֵלָּא יִבְטֵל כַּעֲסוֹ אֵפֶלּוּ שֶׁלֹּא
יָשׁוּב הָאָדָם, כִּמּוֹ שֶׁמִּצִּינּוּ בִּימֵי

יִרְבְּעַם בֶּן יוֹאָשׁ שֶׁחֲזִיר הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְהֵם הִיוּ
עוֹבְדִים עֲגָלִים וְרַחֲם עָלֵיהֶם וְלֹא
שָׁבוּ אִם כֵּן לָמָּה רַחֲם, בְּשִׁבְלִי
מִדָּה זֹאת שֶׁלֹּא חֲחִזִּיק לָעַד אֲפֹ
אֲדַרְבֵּא מִחֲלִישׁ אֲפֹ עִם הַיּוֹת
שֶׁעֲדִין הַחֲטָא קִיָּם אֵינֹ מַעֲנִישׁ
אֲלֹא מִצָּפָה וּמִרַחֲם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
וְהֵינֹ כִּי לֹא לְנֶצַח אֲרִיב וְלֹא

לְעוֹלָם אֲטוֹר אֵלֶּה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ

הוא מְתַנַּחַג בְּרַכּוֹת וּבִקְשׁוֹת

הַכֹּל לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל.

וְזוֹ מִדָּה רְאוּיָה לְאָדָם לְהַתְנַחֵחַ

בָּהּ עַל חֲבֵירוֹ אֲפִלּוֹ שֶׁהוא רֵשָׁאִי

לְהוֹכִיחַ בִּיסוּרִים אֶת חֲבֵירוֹ אוֹ

אֶת בָּנָיו וְהֵם מִתִּיסְרִים לֹא מִפְּנֵי

זֶה יִרְבָּה תוֹכַחְתּוֹ וְלֹא יַחֲזִיק

בְּעַסּוֹ אֲפִלּוֹ שֶׁכַּעַס אֵלֶּה יִבְטְלֵנוּ

וְלֹא יִחַזִּיק לְעַד אַפּוֹ, גַּם אִם אַף

הוּא הַמֵּתָר לְאָדָם כְּעֵין שְׂפָרְשׁוֹ

כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֶׁנֶּאֱדָר וְגוֹ'

וּפְרָשׁוֹ מֵהָ הִיא הַשְּׁנֵאָה הַזֹּאת

שֶׁרֵאָה אֹתוֹ עוֹבֵר עֲבָרָה וְהוּא

יַחִיד אֵינּוּ יָכוֹל לְהַעֲיִד וְשֵׁנָא

אֹתוֹ עַל דְּבַר עֲבָרָה וְאַפְלוֹ הָכִי

אֶמְרָה תוֹרָה עֶזְבַּת תַּעֲזֹב עַמּוֹ

שְׂבוֹק יֵת דְּבִלְבָּךְ אֵלָּא מִצְוָה

לְקָרַב אֹתוֹ בְּאַהֲבָה אֵלַי יוֹעִיל
בְּדֶרֶךְ זֶה וְהֵינּוּ מִמֶּנּוּ מִדָּה זֶה לֹא
הַחֲזִיק לְעַד אֲפֹי:

הו' – כי חפץ חסד הוא

הֵלֵא כָּבֹד פְּרִשְׁנוּ בְּמִקְוָמוֹ שֵׁשׁ
בַּהֲיָכַל יְדוּעַ מִלְּאָכִים מִמְּנִים
לְקַבֵּל גְּמִילוֹת חֶסֶד שְׁאֵדָם עוֹשֶׂה
בְּעוֹלָם הַזֶּה וְכֹאֲשֶׁר מִדָּת הַדִּין

מִקְטָרָגַת עַל יִשְׂרָאֵל, מִיַּד אַתֶּם
הַמְּלָאכִים מֵרָאִים הַחֶסֶד הַהוּא
וְהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עַל
יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי שֶׁהוּא חָפֵץ בַּחֶסֶד,
וְעַם הַיּוֹת שֶׁהֵם חֲבִיבִים אֵם הֵם
גּוֹמְלִים חֶסֶד זֶה לָזֶה – מְרַחֵם
עֲלֵיהֶם, וְכִמוֹ שֶׁהָיָה בְּזִמְנֵי הַחֲרָבָן
שֶׁנֶּאֱמַר לְגַבְרִיאֵל בָּא אֵל בִּינּוֹת
לְלֹלֵל וְגו' כִּי הוּא שֵׁר הַדִּין

וְהַגְּבֹרָה וְנָתַן לוֹ רְשׁוֹת לְקַבֵּל
כַּחוֹת הַדִּין בִּינּוֹת לַגְּלָל מִתַּחַת
לְכָרוּבִים מֵאֵשׁ הַמְּזִיבָה דְּהִינּוּ דִין
גְּבוּרַת הַמַּלְכוּת וְחֵיָּה הַדִּין
מִתַּחֲזֵק עַד שְׂבִקָּנָשׁ לְכֹלֹת אֶת
הַכֹּל לְקַעֲקוֹעַ בִּיצָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל
מִפְּנֵי שְׁנֵת חֵיבּוֹ כְּלִיָּה וְכַתִּיב
וַיֵּרָא לְכָרוּבִים תַּבְּנִית יָד אָדָם
תַּחַת כַּנְּפֵיהֶם וְהִינּוּ שֹׁאֲמֵר

הַקִּדּוּשׁ בָּרוּךְ הוּא לְגַבְרִיאל הֵם

גּוֹמְלִים חֲסִדִּים אֱלֹהֵי עַם אֱלֹהֵי וְאֵף

אֵם הֵם חִיבִים נִצּוּלוֹ וְהִיָּה לָהֶם

שְׂאֵרִית. וְהַטַּעַם מִפְּנֵי מַדָּה זוֹ כִּי

חֶפֶץ חֶסֶד הוּא רוּצָה בְּמֵה

שִׁישְׁרָאֵל גּוֹמְלִים חֶסֶד וְאוֹתוֹ צֶדֶק

מִזְכִּיר לָהֶם עִם הַיּוֹת שְׂאֵינָם

כְּשֵׁרִים בְּצֶדֶק אַחֵר.

אֵם כֵּן בְּסֵדֶר זוֹ רָאִוִי לְאָדָם

לְהִתְנַחֵם אֵף אִם רָאָה שְׂאֵדָם

עוֹשֶׂה לוֹ רַע וּמַכְעִיסוֹ אִם יֵשׁ בּוֹ

צַד טוֹבָה שְׂמִיטִיב לְאַחֲרֵים אֹ

מִדָּה טוֹבָה שְׂמִתְנַחֵם כִּשְׁוָרָה

יִסְבִּיק לוֹ צַד זֶה לְבַטֵּל כַּעֲסוֹ

מִנְעָלָיו וַיִּרְצֶה לְבוֹ עַמּוֹ וַיַּחֲפִיץ

חֶסֶד וַיֹּאמֶר הִי לִי בְטוֹבָה זוֹ שִׁישׁ

לוֹ וְכָל שָׁכֵן בְּאַשְׁתּוֹ כְּדַפְרֵשׁוֹ

רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָהּ הֵינוּ

שְׁמַגְדִּלּוֹת אֶת בְּנֵינוּ וּמַצִּילּוֹת
אוֹתָנוּ מִן הַחֲטָא, כִּי יֹאמַר עַל
כֹּל אָדָם יֵי לִי בְּטוֹבָה פְּלוֹנִית
שְׁעָשָׂה לִי אוֹ שְׁעָשָׂה עִם פְּלוֹנִי
אוֹ מְדָה טוֹבָה פְּלוֹנִית שְׂיֵשׁ לוֹ
יְהִי חֶפֶץ חֶסֶד:

הז' – ישוב ירחמנו

הנה אין הקדוש ברוך הוא

מִתְנַהֵּג בְּמִדַּת בִּשְׂר וְדָם שָׂאם
הַכְּעִיסוֹ חֲבֵרוֹ כְּשֶׁהוּא מִתְרַצֶּה
עִמּוֹ מִתְרַצֶּה מֵעַט לֹא כֹאחֲבָה
הַקּוֹדֶמֶת. אֲבָל אִם חָטָא אָדָם
וַעֲשָׂה תְּשׁוּבָה, מִעֲלָתוֹ יוֹתֵר
גָּדוֹלָה עִם הַקּוֹדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא,
וְהֵינּוּ "בְּמָקוֹם שֶׁבִּעָלִי תְּשׁוּבָה
עוֹמְדִים אֵין צְדִיקִים גְּמוּרִים
יְכוּלִין לַעֲמוֹד". וְהַטַּעַם כִּדְפָרְשׁוֹ

בְּפֶרֶק הַבּוֹנָה בְּעֵנִין הַלְמָה הִיא
עֲשׂוּיָה כְּאַכְסְדְּרָא שְׂכָל הָרוּצָה
לְיָצֵאת מֵעוֹלָמוֹ יֵצֵא, פְּרוּשׁ
הָעוֹלָם נִבְרָא בַּה' וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא בָּרָא הָעוֹלָם פְּתוּחַ לְצַד הָרַע
וְהַחֲטָא לְרוּחָהּ אֵין צַד שְׂאֵין חֲמַר
וְיֵצֵר הָרַע וּפְגָם כְּמִין אַכְסְדְּרָא,
אֵינּוּ בַעַל גְּדָרִים אֶלָּא פְּרֻצָּה
גְּדוּלָּה פְּרוּצָה לְצַד הָרַע לְצַד

מִטָּה כָּל מִי שִׁירָצָה לְצֵאת

מֵעוֹלָמוֹ כִּמְהַ כְּתָחִין לוֹ לֹא יִפְנֶה

לְצַד שָׁלֹא יִמָּצֵא צַד חֲטָא וְעוֹן

לְכַנֵּם אֵל הַחֲצוֹנִים, וְהִיא כְּתוּחָה

מִלְמַעְלָה שָׂאם יֵשֵׁב יִקְבְּלוּהוּ.

וְהִקְשׁוּ וְלֹהֲדוּהוּ בְּהֵאֵי, לֹא

מִסֵּתִיָּעֵא מִלְתָּא, רָצוּ בָזָה שְׁחֵשֵׁב

בְּתִשׁוּבָה לֹא יִסְפִּיק לוֹ שִׁיחִיָּה

נִגְדָר בְּעוֹן כְּגִדָר הַצְדִּיקִים מִפְּנֵי

שֶׁהַצַּדִּיקִים שֶׁלֹּא חָטְאוּ גֵּדֶר מַעַט

יִסְפִּיק אֲלֵיהֶם אֲמָנָם הַחוּטָא

שֶׁחָטָא וְשָׁב לֹא יִסְפִּיק לוֹ גֵּדֶר

מַעַט אֵלָּא צָרִיךְ לְהַגְדִּיר עֲצָמוֹ

כַּמָּה גֵּדָרִים קְנָשִׁים מִפְּנֵי שְׂאֵתוֹ

הַגֵּדֶר הַמַּעַט כָּבֵד נִפְרִין פַּעַם

אַחַת אִם יִתְקַרֵּב שָׁם בְּקֹל יִפְתָּחוּ

יִצְרוּ אֵלָּא צָרִיךְ לְהִתְרַחֵק הֶרְחָק

גֵּדוֹל מְאֹד, וְלִזָּה לֹא יִכָּנֶם דֶּרֶךְ

פֶּתַח הָאֲכֹסְרָה שֶׁהַפֶּרְצָה שָׁם

אֵלֶּה יִתְעַלֶּה וַיִּכְנֹם דָּרְךָ פֶּתַח צַר

וַיַּעֲשֶׂה כַּמָּה צָרוֹת וְסִגּוּפִים

לְעַצְמוֹ וַיִּסְתֵּם הַפֶּרְצוֹת.

וּמִטַּעַם זֶה בְּמָקוֹם שֶׁבִּעְלִי

תְּשׁוּבָה עֲזָמִידִים וְכוּ' מִפְּנֵי שֶׁלֹּא

נִכְנְסוּ דָרְךָ פֶּתַח הַצַּדִּיקִים כִּדִּי

שִׂיחֵיו עִם הַצַּדִּיקִים, אֵלֶּה

נִצְטַעְרוּ וְעָלוּ דָרְךָ פֶּתַח הַעֲלִיזִין

וּסְגָפוּ עֲצָמוֹ וְנִבְדְּלוּ מִן הַחַטָּא
יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִן הַצְּדִיקִים לְכָךְ
עָלוּ וַעֲמְדוּ בַּמִּדְרָגָה ה' הַיִּכְלִ
חֲמִישִׁי שֶׁבְּגֹן עֵדֶן דְּהֵינּוּ גַּג הַה"א
וְצְדִיקִים בְּפֶתַח הַה"א בְּכַנִּיסַת
הָאֲכֻסְדָּרָא וְלִזָּה כֹּאֲשֶׁר הָאָדָם
יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה דְּהֵינּוּ תְּשׁוּבָה ה'
אֶל מִקְנָהּ וְיִחְזִיר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא שְׂכִינָתוֹ עָלָיו אֵינּוּ שָׁב

בְּאַהֲבָה הִרְאֵנוּ בְּלִבְךָ אֱלֹהִים

יִזְתָּר וְיִזְתָּר וְהִינוּ "יָשׁוּב

יִרְחֲמֵנוּ" שְׂיוֹסִיף רַחֲמִים לְיִשְׂרָאֵל

וְיִתְקַנּוּ וְיִקְרְבוּ יִזְתָּר.

וְכָךְ הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג עִם

חֲבֵרֹו לֹא יִהְיֶה נוֹטֵר אֵיבָה

מִחֲכָעִים הַקּוֹדֵם אֱלֹהִים כְּשִׁירָאָה

שְׂחֲבֵרֹו מִבִּקֵּשׁ אֲהַבְתּוֹ יִהְיֶה לוֹ

בְּמִדְרַגַּת רַחֲמִים וְאַהֲבָה יִזְתָּר

וְיִזְתָּר מִקֶּדֶם וַיֹּאמֶר הָרִי הוּא לִי
כַּבְעֵלִי תִשׁוּבָה שְׂאִין צַדִּיקִים
גְּמוּרִים יְכוּלִים לַעֲמֹד אֶצְלָם
וַיִּקְרָבֵהוּ תַכְלִית קִרְבָּה יִזְתָּר
מִמָּה שֶׁמִּקְרַב אֹתָם שָׁהֵם צַדִּיקִים
גְּמוּרִים עָמְדוּ שְׁלֹא חָטְאוּ אֶצְלוֹ:

הח' - יכבש עונותינו

הָרִי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְנַהֵג

עִם יִשְׂרָאֵל בְּמִדְּבָר זֶה וְהָיָא מוֹד
בְּבִישַׁת הָעוֹן. כִּי הִנֵּה הַמַּצּוֹת
הֵיא כְּפִרְחַת עֲלֹתָהּ נֹצֶה וּבֹקֵעַ
וְעוֹלָה עַד אֵין תַּכְלִית לְכַנֵּם
לְפָנָיו יְתִבְרַךְ אֲמָנָם הָעוֹנוֹת אֵין
לָהֶם כְּנִיסָה שָׁם ח"ו אֵלָּא כְּבִשָׁם
שֶׁלֹּא יִכְנָסוּ כְּדִכְתִּיב "לֹא יִגְרֹךְ
רָע" – לֹא יִגְוֹר בְּמִגְוֹרָךְ רָע אִם
כִּן אֵין הָעוֹן נִכְנָם פְּנִימָה.

וּמִטַּעַם זֶה "שֹׁכֵר מִצֹּה בְּהֵאֵי
עֲלֵמָא לִיכָא" מִפְּנֵי שֶׁהֵם לְפָנָיו
יְתִבְרֵךְ וְהֵאִיד יִתֵּן לוֹ מִמֶּה
שֶׁלְּפָנָיו שֹׁכֵר רוּחָנִי בְּעוֹלָם גִּשְׁמִי
וְחֵרִי כֹל הָעוֹלָם אֵינוֹ כֹּדֵאִי
לְמִצֹּה אַחַת וְלִקְוֶרַת רוּחַ אֲשֶׁר
לְפָנָיו. וּמִטַּעַם זֶה לֹא יִקַּח שׁוֹחַד
שֶׁל מִצְוֹת, הַמִּשְׁל בִּזְהָ, אֵין
הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא אֹמֵר עָשֵׂה

אֲרַבְעִים מִצּוֹת וְעֶשֶׂר עֲבֵרוֹת
נִשְׁאַרוּ שְׁלֹשִׁים מִצּוֹת וַיֵּלְכוּ עִשָּׂר
בְּעֶשֶׂר חֵם וְשָׁלוֹם אֵלֶּא אֲפֹלוּ
צַדִּיק גָּמוּר וְעָשָׂה עֲבֵרָה אַחַת
דּוֹמָה לְפָנָיו כְּאֵלוּ שָׂרָף אֶת
הַתּוֹרָה עַד שִׁירְצָה חֲבוּ וְאַחַר כֵּן
יִקַּבֵּל שְׂכָר כָּל מִצְוֹתָיו. וְזֶה חֶסֶד
גָּדוֹל שֶׁעוֹשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
עִם הַצַּדִּיקִים שְׂאִינּוּ מִנֶּכֶה מִפְּנֵי

שְׁהַמְצוֹת חֲשׁוּבוֹת מְאֹד
וּמִתְעַלּוֹת עַד לְפָנָיו יְתִבְרָךְ,
וְהֵאִיךְ יִנָּכֵחַ מֵהֵן בְּשִׁבְלֵי
הַעֲבָרוֹת כִּי שֹׁכֵר הַעֲבָרָה הוּא
מִחֲלָק הַגִּיהֶנֶם – מִהֲנִבְזָה,
וְהַמְצוֹת שֹׁכֵר מִהֲנִכְבֵּד זִיו
שְׁכִינָה, הֵאִיךְ יִנָּכֵחַ אֵלֹה בְּצַד אֵלֹה
אֵלֶּה הַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹבֵה חוֹב
הַעֲבָרוֹת וּמִשְׁכִּיר שֹׁכֵר כָּל

הַמִּצְוֹת. וְהֵינּוּ יְכַבֵּשׁ עֲוֹנוֹתֵינוּ
שְׂאִין הָעֲוֹנוֹת מִתְגַּבְּרִים לְפָנָיו
בְּמִצְוֹת אֵלֶּה כּוֹבֵשׁ אֹתָם שֶׁלֹּא
יִתְעַלּוּ וְלֹא יִכְנָסוּ עִם הַיּוֹת שֶׁהוּא
מִשְׁגִּיחַ עַל דְּרָכֵי אִישׁ הַטּוֹב
וְהָרַע עִם כָּל זֶה הַטּוֹב אֵינּוּ
כוֹבֵשׁוּ אֵלֶּה פּוֹרֵחַ וְעוֹלָה עַד
לְמַאדָּה וְנִכְלָל מִצְוָה בְּמִצְוָה
וְנִבְנָה מִמֶּנּוּ בִּנְיָן וְלְבוֹשׁ נִכְבָּד

וְעֹנֹת אֵין לָהֶם סִגְלָה זֶה אֵלֶּא

כּוֹבֵשׁ אֹתָם שְׁלֹא יִצְלִיחוּ הַצִּלְחָה

זֶה וְלֹא יִכְנָסוּ פְּנִימָה.

אֵף מִדָּה זֶה צָרִיךְ הָאָדָם לְהַתְנַהֵג

בָּהּ שְׁלֹא יִכְבֹּשׁ טוֹבַת חֲבֵירוֹ

וַיִּזְכּוֹר רַעְתּוֹ שֶׁגָּמְלָהּ אֵלֶּא

אֲדִירָבָה יִכְבֹּשׁ הָרַע וַיִּשְׁכַּחַהוּ

וַיִּזְנֶיחַהוּ וְלֹא יָגוּר בְּמִגְוָרוֹ רַע

וְתִהְיֶה הַטּוֹבָה סְדוּרָה תָּמִיד

לִפְנֵי וַיִּזְכֹּר לוֹ הַטּוֹבָה וַיִּגְבִּיר לוֹ
עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁעָשָׂה לוֹ וְלֹא
יִנָּכֶה בְּלִבּוֹ וַיֹּאמֶר אִם עָשָׂה לִי
טוֹבָה הֲרִי עָשָׂה לִי רָעָה וַיִּשְׁכַּח
הַטּוֹבָה לֹא יַעֲשֶׂה כֵן אֶלָּא בְּרָעָה
יִתְרַצֶּה כָּל דָּרֶךְ רָצוֹי שִׂיכֹל
וְהַטּוֹבָה אֶל יִזְנִיחָהּ לְעוֹלָם מִבֵּין
עֵינָיו וַיַּעֲלִים עֵינָיו מִן הַרְעָה כָּל
מֵה שִׂיכֹל כְּדָרֶךְ שֶׁהִקְדֹּשׁ בָּרוּךְ

הוא כּוֹבֵשׁ עֲוֹנוֹת כְּדַפְרֵשֶׁתִּי:

הט' – ותשליך במצלות ים כל

חטאותם

זו מַדָּה טוֹבָה לְהַקְדֹּשׁ בָּרוּךְ הוא

שֶׁהָרִי יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ מִסֵּרָם בְּיַד

פֶּרַעַה וְשָׁבוּ בֵּת שׁוֹבָה לָמָּה

יַעֲנִישׁ פֶּרַעַה וְכֵן סִנְחָרִיב וְכֵן

הָמָן וְדֹמִיָּהֶם אֵין הַקְדֹּשׁ בָּרוּךְ

הוא מתנחם בלבד לומר שבו
בתשובה אם כן לא יהיה להם
עוד רעה אם כן יסתלק חמץ
מעליהם או פרעה או מנחריב זה
לא יספיק אלא ישוב עמל חמץ
על ראשו וכן פרעה וכן מנחריב
והטעם להנהגה זו היא בסוד:
"ונשא השעיר עליו את כל
עונותם אל ארץ גזרה" ופרוש

שֶׁהַשְּׁעִיר נֹשֵׂא עֲוֹנוֹת מִמֶּשֶׁ, וְזֶה
קִנְיָהּ מֵאֵד וְכִי יִשְׂרָאֵל חָטְאוּ
וְהַשְּׁעִיר נֹשֵׂא. אֵלֶּה הַמִּנְחָה הִיא
כִּי הָאָדָם מִתְוַדֶּה וְכוֹנֵתוֹ בַּיָּדַי
לְקַבֵּל עָלָיו טַהָרָה כְּעֵנִין שֶׁאָמַר
דָּוִד: "הֶרֶב כִּבְסֵנִי מֵעֹנִי" וְכֵן
הוּא אֶמְרָנוּ "מְרוֹק בְּרַחֲמֶיךָ
הַרְבִּים" אֵינוֹ מִתְפַּלֵּל אֲלֵא שִׁיְהִי
יְסוּרִים קָלִים שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָהֶם

בַּטּוֹל תִּזְכֹּר. וְזֶה שְׂאוֹמְרִים "אַבֵּל
לֹא עַל יְדֵי יִסּוּרִים רָעִים" וְכִךְ
הוּא מְכַוֵּן בְּהִיּוֹתוֹ אוֹמֵר "וְאַתָּה
צָדִיק עַל כָּל הַבָּא עָלַי" מִמַּשׁ
הוּא מְקַבֵּל יִסּוּרִים בְּסֵבֶר פָּנִים
יְכוֹת לְהִתְכַּפֵּר מִפְּנֵי שְׂיֵשׁ עֲוֹנוֹת
שְׂיִסּוּרִים מְמַרְקִים אוֹ מִיתָה
מְמַרְקָת. וְכִךְ הִיא הַמַּדָּה מִיַּד
שְׂזִיחַ מִתּוֹדָה בְּתַפִּלָּתוֹ וּפְרָשׁוֹ

בִּזְהָר בְּפָרְשֵׁת פְּקוּדֵי שְׁהוּא חֵלֶק
סמא"ל בְּעֵין הַשְּׁעִיר, מֵהוּ חֵלֶקוֹ
שְׁהַקְדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר עָלָיו
יְסוּרִים וּמִיד מִזְדִּמֵּן שָׁם סמא"ל
וְחוֹלָךְ וְגוֹבָה חוּבוֹ וְהָרִי נוֹשֵׂא
הַשְּׁעִיר הָעֹנֹת שְׁהַקְדוּשׁ בָּרוּךְ
הוּא נוֹתֵן לוֹ רְשׁוּת לְגָבוֹת חוּבוֹ
וַיִּשְׁרָאֵל מִתַּהֲרִים וְהִנֵּה הַכֹּל
יִתְגַּלְגֵּל עַל סמא"ל, וְהַטַּעַם

שֶׁהַקֹּדֶשׁ בָּרוּךְ הוּא גֵזֵר עַל

עוֹלָמוֹ שֶׁכָּל מִי שִׁיעֲשֶׂה כֵן

יִתְבַּטֵּל, וְזֶה טַעַם "וְאֵת הַבְּהֵמָה

תַּהַרְגוּ" וְכֵן הָאָבִן שֶׁל מִצֹּת

הַנֶּסֶק לֵין וְהַסִּיף שֶׁל מִצֹּת

הַנֶּהָרְגִין טַעוֹנִין קְבוּרָה לְבַטֵּל

מִצִּיאֹתָם וְכַח אַחֵר שִׁיגְמוּ

דֵּינָם.

וְהִירֵי בָזָה מִמֶּשׁ סוּד הַצֵּלָם שֶׁל

נְבוֹכַדְנֶאצַּר נִמְסְרוּ יִשְׂרָאֵל בְּיַד
מֶלֶךְ בָּבֶל "רִישָׁא דִּי דְהַבָּא" נִכְנַע
הָהוּא רִישָׁא וְנִמְסְרוּ בְּיַד פָּרַם
שֶׁהוּ "חֲדוּהִי וְדָרְעוּהִי דִּי כֶסֶף"
וְכֵן נִדְּחוּ אֵלּוּ מִפְּנֵי אֵלּוּ עַד
שִׁינְדוּ יִשְׂרָאֵל לְ"רִגְלוּהִי מִנְהוֹן
דִּי פִרְזֵל וּמִנְהוֹן דִּי חֶסֶף" וּמָה
יְהִי תַכְלִית הַטּוֹב בַּסּוֹף הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא מַעֲמִידֵם וְעוֹשֶׂה בָהֶם

דִּין כְּדֹתִיב: "חֲצִי אֲכָלָה בָּם"

חֲצִי כָּלִים וַיִּשְׂרָאֵל אֵינָם כָּלִים

"בְּאֲדִין דְּקוֹ כַּחֲדָא דַּהֲבָא כִּסְפָּא

וְנַחֲשָׂא וְכוּ" הִנֵּה בַּחֲתָחְלָה כְּתִיב

"וּמַחַת לְצִלְמָא עַל רִגְלוֹהִי" אֵין

מִכָּל הַצִּלָּם אֵלָא רִגְלֵיו שְׂכַבְר

נִתְבַּטַּל כָּחַם וְעָבְרוּ רֵאשׁ

וְדַרְעוֹהִי וּמַעֲוֹהִי וְעַם כָּל זֶה בַּסּוּף

דְּקוֹ כַּחֲדָא, עֲתִיד הַקְדוּשָׁא בְּרוּךְ

הוא להעמיד סמא"ל והרשעים
עושי מעשיו ופועלותיו ויעשה
בהם הדין. והינו "ותשליך
במצלות ים כל חטאותם", ירצה
השליך כח הדין להפיל על ידי
אלו שהם מצולות ים "והרשעים
כים נגרש כי השקט לא יוכל
ויגרשו מימיו רפש וטיט" אלו
הם העושים דין בישראל שישוב

אַחַר כָּךְ כָּל גְּמוּלָם בְּרֹאשָׁם,

וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שְׂאֵחַר שִׂישֵׁי־רֹאֵל

קִבְּלוּ חֲדָיוֹן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא

מִתְנַחֵם אֲפֹלוֹ עַל מַה שֶּׁקָּדַם

וְתוֹבֵעַ עֲלֵבוֹנָם וְלֹא דִי אֵלָּא "אַנִּי

קִצַּבְתִּי מִנְעֹט וְהִמָּחַ עֲזָרוֹ לְרַעָה".

גַּם בְּמִדָּה זוֹ צָרִיךְ לְהִתְנַחֵם הָאָדָם

עִם חֲבֵירוֹ, אֲפֹלוֹ שִׂיחָיָה רָשָׁע

מִדְּכָא בִּיסוּרִין אֵל יִשְׁנָאֵהוּ

שְׂאֵחַר שְׁנִקְלָה חֲרִי הוּא כְּאַחִיךָ
וַיִּקְרַב הַמְרוֹדִים וְהַנֶּעְנָשִׁים וַיִּרְחַם
עֲלֵיהֶם וְאַדְרָכָה יִצְיָלָם מִיַּד אֹיֵב
וְאֵל יֹאמַר עֲזָנוּ גֵרָם לֹא אֶלָּא
יִרְחֲמֵהוּ בְּמִדָּה זוֹ כְּדִפְרַשְׁתִּי:

הי' – תתן אמת ליעקב
בְּמִדָּה זוֹ הִיא, שִׁישׁ בִּישְׁרָאֵל
מִנְעָלָה, אֹתָם הַבִּינוּנִיִּים שְׂאֵינָם

יִזְדְּעִים לְהַתְנַהֵּג לְפָנִים מִשּׁוֹרֵת

הַדִּין וְהֵם נִקְרָאִים יַעֲקֹב מִפְּנֵי

שְׂאִינָם מִתְנַהֲגִים אֲלֵא עִם

הַתְּהַגּוֹת אֲמַת־יִזָּה גַּם הַקָּדוֹשׁ

בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ לוֹ מִדַּת אֲמַת

שֶׁהוּא עַל צֶד מְצִיאוֹת הַמִּשְׁפָּט

הַיֵּשֶׁר, וְאֵלֹהֵם הַמִּתְנַהֲגִים

בְּעוֹלָם בִּיֵּשֶׁר וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא

מִתְנַהֵּג עִמָּהֶם בְּאֲמַת מִרְחֶם

עֲלֵיהֶם עַל צַד הַיָּשָׁר וְהַמְּשֻׁפָּט.

גַּם כֵּן הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג עִם

חֲבֵירוֹ עַל צַד הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת בְּלִי

לְהַטּוֹת מִשְׁפָּט חֲבֵירוֹ לְרַחֵם עָלָיו

בְּאֵמֶת כְּמוֹ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מְרַחֵם

עַל הַבְּרִיּוֹת הַבִּינּוֹנִיִּים בְּמִדַּת

אֱמֶת לְתֵקוֹן אֲתָם:

הי"א – חסד לאברהם

הֵם הַמִּתְנַהֲגִים בְּעוֹלָם לְפָנֵים
מִשּׁוֹרֵת הַדִּין פֶּאֶבְרָהֶם אֲבִינוּ גַם
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְנַהֵג עִמָּהֶם
לְפָנֵים מִשּׁוֹרֵת הַדִּין, אֵינוּ מַעֲמִיד
עִמָּהֶם הַדִּין עַל תּוֹקֵפוֹ אֶף לֹא
בִּדְרוֹךְ הַיֵּשֶׁר אֵלָּא נִכְנָם עִמָּהֶם
לְפָנֵים מִן הַיֵּשֶׁר כִּמּוֹ שֵׁהֶם
מִתְנַהֲגִים, וְהֵינוּ " חֶסֶד לְאֲבָרָהֶם
" הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְנַהֵג

בְּמִדַּת חֶסֶד עִם אֶתְּם שִׁיחַ כְּמוֹ

אֲבִרָהּ בְּהַתְנַהּגוֹת.

גַּם הָאָדָם עִם הַיּוֹת שֶׁעִם כָּל אָדָם

יְהִי מִתְנַהֵג בְּצֶדֶק וּבִישׁוּר

וּבְמִשְׁפָּט, עִם הַטּוֹבִים וְהַחֲסִידִים

תְּהִי הַתְנַהּגוֹתוֹ לְפָנִים מְשׁוֹרֶת

חֲדִין. וְאֵם לְשֹׂאֵר הָאָדָם הִיא

סִבְלָן קִצָּת לְאֵלּוּ יוֹתֵר וְיוֹתֵר,

וִירַחַם עֲלֵיהֶם לְפָנִים עֲמָהֶם לְפָנִים

מִשׁוֹרֵת הָדִין שְׁחָא מִתְנַהֵג בָּהּ
עִם שְׂאֵר הָאָדָם וְצָרִיךְ שִׁיחִיו אֵלָיו
חֲשׂוֹבִים לְפָנָיו מְאֹד מְאֹד
וְחֲבִיבִים לוֹ וְהֵם יִחִיו מֵאֲנָשִׁי
חֲבֵרָתוֹ:

הי"ב – אשר נשבעת לאבותינו

יֵשׁ בְּנֵי אָדָם שְׂאִינָם הַגּוֹנִים
וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֵם עָלַי

כָּלָם וּפָרְשׁוּ בְּמִרְא "וַחֲנָתִי אֶת
אֲשֶׁר אֶחָן" אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא אוֹצֵר זֶה לְאוֹתָם שְׂאִינָם
הַגּוֹנִים יֵשׁ אוֹצֵר חֲנוּנִים
שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוֹנֵן וְנוֹתֵן
לָהֶם מִתְּנָת חֶנֶם לְפִי שֶׁאָמַר
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הֲרִי יֵשׁ לָהֶם
זְכוּת אַבּוֹת, אֲנִי נִשְׁבַּעְתִּי
לְאַבּוֹת אִם כֵּן עִם הַיּוֹת שְׂאִינָם

הַגּוֹנִים יִזְכּוּ בְּשִׁבְלֵי שָׁהֶם מִזֶּרַע

הָאֲבוֹת שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לָהֶם לְפִי כָךְ

אֲנִהִילָם וְאֲנִהִיגָם עַד שְׁיִתְקַנּוּ.

וְכָךְ יִהְיֶה הָאָדָם אֲף אִם יִפְגַּע

בְּרָשָׁעִים אֵל יִתְאַכֶּזֶר בְּנִגְדָם אִו

יִחְרַפּוּ וְכִיּוֹצֵא, אֵלֶּא יִרְחֹם

עַל־יָהֶם, וַיֹּאמֶר סוֹף סוֹף הֵם בְּנֵי

אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, אִם הֵם

אֵינָם כְּשָׂרִים, אֲבוֹתֵיהֶם כְּשָׂרִים

וְהַגִּוִּנִים, וְהַמְבִּזָּה הַבְּנִים מְבִזָּה
הָאֲבוֹת, אֵין רְצוֹנִי שִׁית־בִּזוֹ
אֲבוֹתֵיהֶם עַל יְדֵי, וּמִכֶּסֶּה עַל־בִּזְנֵם
וּמִתְקַנָּם כְּפִי כַחוֹ.

הי"ג – מימי קדם

הֲרִי מְדָה שִׁישׁ לְהַקְדוֹשׁ בָּרוּךְ
הוּא עִם יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁתִּמָּה זְכוּת
וְכִי־צֵא מֵהַ יַעֲשֶׂה וְהֲרִי הֵם מִצֵּד

עֲצָמָם אֵינָם הֶגְוִנִים, כְּתִיב:

"זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבַת

כָּל־לֹלְתֶיךָ" מִמֶּשׁ זֹכֵר הֶקְדוּשׁ

בָּרוּךְ הוּא יְמֵי קַדְמוֹנִים, אֲהַבָה

שְׁהִיָּה מִקֶּדֶם וּמִרְחֹם עַל יִשְׂרָאֵל

וּבִזָּה יִזְכִּיר לָהֶם כָּל הַמַּצּוֹת

שֶׁעָשׂוּ מִיּוֹם שֶׁנּוֹלְדוּ וְכָל מַדּוֹת

טוֹבוֹת שֶׁהֶקְדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא

מִנְהִיג בָּהֶם עוֹלָמוֹ וּמַכִּלָּם עוֹשֶׂה

סִגְלָה לְרַחֵם בְּשִׁבְלִים, וְהִירֵי זֶו

הַמִּדָּה כּוֹלֶלֶת כָּל הַמִּדּוֹת כָּלָם

כִּדְפֵרֶשׁוּ בְּאֶדְרָא.

כִּי הָאָדָם יִתְקַן הִנְהַגְתּוֹ עִם בְּנֵי

אָדָם שְׂאֵפְלוֹ שֶׁלֹּא יִמָּצֵא טַעֲנָה

מֵאֵלּוֹ הַנִּזְכָּרוֹת יֹאמַר כָּבֹד הִיוּ

שָׁעָה קִדְּם שֶׁלֹּא חָטְאוּ וְהִירֵי אֶתֶּה

שָׁעָה אִוּ בְּיָמִים קִדְמוֹנִים הִיוּ

בְּשִׁרִים וְיִזְכֹּר לָהֶם הַטּוֹבָה שֶׁעָשׂוּ

בְּקִטְנוֹתָם וַיִּזְכֹּר לָהֶם אֱהָבַת

אֱמוּנָתִי מִחֶלֶב עֲתִיקִי מִשָּׁדִים וּבָזָה

לֹא יִמָּצֵא אָדָם שְׂאִינֹו רָאוּי

לְהִטִּיבוֹ וּלְהַתְפַּלֵּל עַל שְׁלוֹמוֹ

וּלְרַחֵם עָלָיו.

עַד כֵּאֵן הִגִּיעַ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת

שְׂבָהֶן יְהִיָּה הָאָדָם דּוֹמָה אֶל קוֹנֹו

שֶׁהֵן מִדּוֹת שֶׁל רַחֲמִים עֲלִיוֹנוֹת

וּסְגֻלָּתָן כִּמוֹ שִׁיְהִיָּה הָאָדָם

מִתְנַהֵּג לְמַטָּה כִּי יִזְכֶּה לְפִתְחֵהּ לוֹ
מִדָּה עֲלִיּוֹנָה מְלַמֵּעֲלָה מִמֶּשׁ כְּפִי
מֵה שִׁיתְנַהֵּג כִּי מִשְׁפִּיעַ מְלַמֵּעֲלָה
וְגוֹרֵם שְׂאוֹתָהּ הַמִּדָּה תֵּאָאִיר
בְּעוֹלָם. וְלִכְךָ אֵל יִלְּזוּ מֵעֵינַי
הַשֹּׁכֵל שֶׁלֹּא עֲשִׂיָּה מִדּוֹת אֵלָיו
וְהַפְסוֹק לֹא יִסּוֹף מִפִּיו כִּדִּי
שִׁיחֶיהָ לוֹ לְמִזְכָּרַת כֹּאֲשֶׁר יִבֹּא לוֹ
מֵעַשָׂה שִׁיִּצְטָרֵךְ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִדָּה

אֶחָת מֵהֶן יִזְכֹּר וַיֹּאמֶר הָרִי דָּבָר
זֶה תִּלְוִי בַּמֶּדֶה פְּלוֹנִית אֵינִי
רוֹצֶה לָּזוּז מִמֶּנָּה שְׁלֹא תִתְעַלֵּם
וְתִסְתַּלֵּק הַמֶּדֶה הַחַיָּא מִן הָעוֹלָם:

פרק ב – [כמה גופי פעולות

שהם עיקר ההנהגה]

עוֹד, לְהִיזוֹת הָאָדָם דּוֹמָה לְקוֹנוֹ
בְּסוֹד מִדַּת הַכֶּתֶר צָרִיךְ שִׁיחִיו

בו כִּמְה גּוֹפִי פִּעֲלֹת שֶׁהֵם עֵינִי

הִנֵּה הִנֵּה:

הִרְאֵנוּ – הַכּוֹלֵל הַכֹּל הִיא

מִדַּת הַעֲנוּה מִפְּנֵי שֶׁהִיא תְּלוּיָה

בַּכֶּתֶר שֶׁהִיא מִדָּה עַל כָּל

הַמִּדּוֹת וְאֵינָה מִתְעַלֶּית וּמִתְגָּאֵה

לְמַעַל אֲמַנָּם יוֹרֶדֶת וּמִסֵּת כָּלֵת

לְמַטָּה תִּדְרִיר, וְזֶה מִשְׁנֵי טַעֲמִים:

הָאֶחָד שֶׁהִיא בּוֹשֵׁ לְהִסְתַּכֵּל

בְּסִבְתּוֹ אֵלֶּא מֵאֲצִילוֹ מִבֵּיט בּוֹ

תְּמִיד לְהִטִּיבוֹ וְהוּא מִבֵּיט

בַּתְּחִתּוֹנִים. כֹּךְ הָאָדָם צָרִיךְ

שִׁיבוֹשׁ מְלַחֶמֶת כָּל לְצַד מַעֲלָה

לְהַתְּגַאֵוֹת אֵלֶּא תְּדִיר יִסְתַּכֵּל לְצַד

מַטָּה לְהַכְחִית עֲצָמוֹ כָּל מֵה

שִׁיבוֹכֵל. וְהִירֵי הַמְּדָה הַזֹּאת הִיא

תְּלוּיָה דְּרֶךְ כָּל בָּרֵאשׁ שִׁאִין

הָאָדָם מִתְּגַאֵה אֵלֶּא בַּהֲרַמַת

רֹאשׁוֹ כָּל־פִּי מַעֲלָה וְהֶעֱנֵי מִשְׁפִּיל
רֹאשׁוֹ לַמָּטָה. וְהִירֵי אֵין סִבְלָן
וְעָנּוּ כִּיאֱלֹהֵינוּ בְּמִדַּת הַכֶּתֶר
שֶׁהוּא תַּכְלִית הַרְחָמִים וְלֹא יִכָּנֶם
לְפָנָיו שׁוֹם פָּגֶם וְלֹא עָוֹן וְלֹא דִין
וְלֹא שׁוֹם מִדָּה מוֹנֵעַת מִלְּהַשְׁגִּיחַ
וְלְהַשְׁפִּיעַ וְלְהִיטִיב תְּדִיר. כִּי
צָרִיד הָאָדָם שֶׁשׁוֹם סָבָה שֶׁבַע עוֹלָם
לֹא תִמְנָעֵהוּ מִלְּהִיטִיב וְשׁוֹם עָוֹן

אֹם מַעֲשֵׂה בְנֵי אָדָם בְּלֹתִי הָגוֹן
לֹא יִכָּנֶם לְפָנָיו כִּדִּי שִׁיעַכְבְּהוּ
מִלְּהִיטִיב לְאוֹתָם הַצָּרִיכִים
טוֹבָתוֹ בְּכָל עֵת וּבְכָל רִגֵּעַ וְכִמּוֹ
שָׁהוּא יֵשֵׁב וְזֶן מִקֶּרְנִי רְאֵמִים
וְעַד בִּיצֵי כְנִים וְאֵינוֹ מְבַזָּה שׁוֹם
בְּרִיָּה שָׂאֵלוֹ יְבַזָּה הַבְּרוּאִים מִפָּנֶי
כְּחִיתוֹתָם לֹא יִתְקַיֶּמוּ בְּעוֹלָם
אֲפֹלוֹ רִגֵּעַ אֵלָּא מִשְׁגִּיחַ וְנוֹתֵן

רַחֲמֵיוֹ עַל כָּלָם. כֹּךְ צָרִיךְ שִׁיחִיָּה

הָאָדָם מִטֵּיב לְכֹל וְלֹא יִתְבַּיֵּחַ

שׁוּם נִבְרָא לְפָנָיו אֵלָּא אֶפְלוּ

בְּרִיָּה קִלָּה שֶׁבִּקְלִים תִּהְיֶה מְאֹד

חֲשׁוּבָה בְּעֵינָיו וְיִתֵּן דַּעְתּוֹ עָלֶיהָ

וְיִיטֵיב לְכֹל הַמַּצְטַרֵּךְ אֶל טוֹבָתוֹ,

וְזוֹ מִדָּה תְּלוּיָה בַּכֶּתֶר בְּסוֹד

הָרֹאשׁ הַיָּרֵךְ כָּלֵל:

הַשְּׂנִיָּה – מִחֲשַׁבְתּוֹ תְּדַמָּה

לִמְחֻשֶׁבֶת הַכֶּתֶר. כִּמּוֹ שְׂאוֹתָהּ
הַחֲכָמָה לֹא תִפְסֹק תְּמִיד לַחֲשֹׁב
מִחֻשָּׁבוֹת טוֹבוֹת, וְהִרְעֵ לֹא יִפְגֹּם
בָּהּ מִפְּנֵי שֶׁהִיא רַחֲמִים גְּמוּרִים,
וְאֵין שָׁם דִּין וְלֹא שׁוֹם קִשִּׁי כָּלֵל,
כִּי הֶאֱדָם תְּמִיד תִּהְיֶה מִחֻשְׁבָּתוֹ
פְּנוּיָה מִכָּל דָּבָר מְכַעֵר. וְכִמּוֹ
שֶׁהִיא סוֹד חֲכָמָה תּוֹרָה קְדוּמָה,
וְלֹא יַחֲסֹר שָׁם סוֹד תּוֹרָה, כִּי לֹא

יִפְנֶה אֶל שׁוּם פְּנֵיהָ חוּץ

מִמַּחְשָׁבַת הַתּוֹרָה וְלַחֲשׁוֹב

בְּגִדְלוֹת הָאֵל וּפְעֻלּוֹתָיו הַטּוֹבוֹת

וְלַהֲיטִיב וְכִיּוֹצֵא.

כִּלְלוֹ שֶׁל דָּבָר – לֹא יִכְנֹס זֶר

וּבִטֵּל בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, וְזוֹ הִיִּתָּה

מַעֲלַת רַבִּי שְׁמַעוֹן וַחֲבֵרָיו. וְהִנֵּה

בְּשֶׁהִפְרִיד רַבִּי יוֹסִי מִמַּחְשַׁבְתּוֹ

מִמַּעַט, כִּמָּה הוֹכִיחוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן

בִּזְהָר בְּפָרְשֵׁת וַיִּקְהֵל:

הַשְּׁלִישִׁית – מִצְחוֹ לֹא יִהְיֶה בּוֹ

קָשִׁי כָּלֵל, אֵלֶּא יִדְמָה תְּמִיד

לְמִצַּח הָרָצוֹן שִׁירָצָה אֶת הַכֹּל

אֶפְלוֹ שִׁימָצָא בְּנֵי אָדָם כּוֹעֲסִים

יִרְצֵם וַיִּשְׁקִיטֵם בְּרָצוֹנוֹ הַטּוֹב,

שֶׁכֶּן מִצַּח הָרָצוֹן הוּא תְּמִיד

רוֹצֶה וּמִרְצָה הַגְּבוּרֹת וּמִתְקַנָּם,

אֵף הוּא יִרְצָה הַגְּבוּרִים

הַמִּתְגַּבְּרִים כַּעֲסָם, וְהוּא יִנְהַלֵּם

בְּרִצּוֹן טוֹב וַיִּשְׁתַּף שָׁם חֲכָמָה

גְּדוּלָּה לְהִשְׁבִּית הַכַּעַס, שְׁלֹא

יַעֲבֹר הַגְּבוּל וַיִּקְלֶקֶל חֵם וְשָׁלוֹם,

וַיַּעֲשֶׂה דְגָמָא לְרִצּוֹן הָעֲלִיוֹן

שֶׁהוּא נִמְשָׁךְ מִן הַחֲכָמָה הַנִּפְלְאָה

בְּמִצְחָא דַּעֲתִיקָא וּמִשָּׁם מִרְצָה

הַכֹּל.

וְזֶה יִמְשָׁךְ לְהִיוֹתוֹ תָּמִיד נִח

לְבָרִיּוֹת, שְׂאֵם מִדּוֹתָיו קִשּׁוֹת

מִצֵּד אֶחָד עִם בְּנֵי אָדָם, לֹא

יִתְרָצוּ מִמֶּנּוּ. וְזֶה טַעַם הַמִּשְׁנָה

כָּל שְׂרוֹחַ הַבְּרִיּוֹת נֹחָח הֵימָנּוּ,

רוֹחַ הַמָּקוֹם נֹחָח הֵימָנּוּ:

הַרְבִּיעִית – שִׁיחָיו אֲזָנָיו נוֹטוֹת

תָּמִיד לְשִׁמְעַי הַטּוֹב, אֲמָנָם שִׁמְעַי

שׂוֹא אוֹ הַמִּגָּנָה לֹא יִכְנָם בָּהֶם

כָּלֵל, בְּדָרֶךְ שְׁסוּד הַאֲזָנָה הָעֲלִיּוֹנָה

אֵין שׁוּם צַעֲקָתָּ דִּין וְלֹא פֶגֶם
לְשׁוֹן הָרֹעַ נִכְנָם שָׁם, כִּךְ לֹא
יֵאָזִין אֵלָּא הַטּוֹבוֹת וְהַדְּבָרִים
הַמְּוַעֲלִים, וְשָׂאָר דְּבָרִים
הַמַּגְבִּירִים כַּעַם לֹא יֵאָזִין אֲלֵיהֶם
כָּלֵל, וְכִמוֹ שֶׁהִנָּחֵשׁ וְדַבָּרוֹ
וְלְשׁוֹנוֹ אֵינוֹ נִכְנָם לְמַעֲלָה, כִּךְ
לֹא יִכְנֶם אֵלָיו שׁוּם דְּבָר מַגִּנָּה.
וְהֵינּוּ "לֹא תֵשָׂא שִׁמְעַ שְׂוֹא" כִּל

שֶׁכֶּן שָׂאֵר הַמִּגְנָה שְׁלֹא יִכְנֹם
לְאֶזְנוֹ כָּלֵל, וְלֹא תִהְיֶה קְשֻׁבָּת
אֲלֹא אֶל הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים.
הַחֲמִישִׁית - עֵינָיו לֹא יִסְתַּכֵּל
בָּהֶן כָּלֵל בְּשׁוֹם דָּבָר מִגְנָה.
אֲמֵנָם תִּהְיֶינָה תְּמִיד בְּקִחוֹת
לְהַשְׁגִּיחַ וּלְרַחֵם עַל הָאֲמִלָּלִים כְּפִי
בַּחוּ, וּבְשִׁירָאָה בְּצֶרֶת עֲנִי לֹא
יַעֲצִים עֵינָיו כָּלֵל, אֲלֹא יִתְבּוֹנֵן

בְּדַעְתּוֹ עָלָיו כָּפִי כֶחֱוִי וַיַּעֲזֹר
רַחֲמִים עָלָיו בְּפָנֵי שָׁמַיִם וּבְפָנֵי
הַבְּרִיּוֹת. וַיִּתְּרַחֵק מִכָּל הַשְּׂגָחַה
רָעָה, כְּדָרְךָ שֶׁהָעֵין הָעֲלִיזָה
פְּקוּחָהּ וּמִסֵּת כָּלֶת מִיַּד אֵל הַטּוֹב:
הַשְּׂשִׁית – בְּחִטָּמוֹ מַעֲזוֹלָם לֹא
יִמָּצֵא בּוֹ חֲרוֹן אַף כָּלֵל, אֶלֶּא
תְּמִיד בְּאַפּוֹ חַיִּים וְרָצוֹן טוֹב
וְאַרְיֵכוֹת אַף, אֲכַלּוּ לְאוֹתָם

שְׂאִינָם הַגּוֹנִים. וְתִמֵּיד רוּצָה

לְמַלְאֹת רָצוֹן וְלַחֲפִיָּק כָּל שְׂאֵלָה

וְלַחֲחִיּוֹת כָּל נִדְכָּה, וּמֹצִיא

מִחֲטָמוֹ תִּמֵּיד מְחִילָת עֶוֹן

[וְהַעֲבֵרָת] פֶּשַׁע, וְאִינוֹ כּוֹעֵם

בַּחֲטָא לוֹ, אֵלֶּא מִתְרַצָּה תִּמֵּיד

וְחַפֵּין חֶסֶד לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְכָל:

הַשְּׂבִיעִית – פָּנִיו תִּהְיֶינָה

מֵאִירוֹת תִּמֵּיד וִיקַבֵּל כָּל אָדָם

בְּסִבָּר פָּנִים יִפּוֹת, שֹׁכֵן בְּכֶתֶר

עֲלִיזָן נֶאֱמַר: "בְּאוֹר פָּנֵי מֶלֶךְ

חַיִּים" וְאֵין שׁוֹם אָדָם וְדִין נִכְנָם

שָׁם כָּלֵל, כֶּךָ אֹר פָּנָיו לֹא יִשְׁנָה

וְכָל חֲמֻסַּת־כָּל בָּהֶם לֹא יִמָּצֵא

אֵלָּא שְׂמִיחָה וְסִבָּר פָּנִים וְשׁוֹם

סִבָּה לֹא תִטְרִידָהוּ מִזֶּה כָּלֵל:

הַשְּׂמִינִית – פִּיּוּ לֹא יוֹצִיא אֵלָּא

טוֹבָה, וְגִזְרֵת אֲמָרֵיו תוֹרָה

וְהַפְקַת רְצוֹן טוֹב תְּמִיד, וְלֹא
יֹצֵיא מִפִּיו דְּבַר מְגִנָּה וְלֹא קִלְלָה
וְלֹא רָגַז כַּעַס כָּלֵל וְלֹא דְבָרִים
בְּטִלִּים, וַיְהִיָּה דוֹמָה לְאוֹתוֹ הַפֶּה
הָעֲלִיז וְשָׁאִינוֹ נִסְתָּם כָּלֵל, וְלֹא
יִמְנַע טוֹב תְּמִיד, וְלִכּוֹן צָרִיד
שֶׁלֹּא יַחֲשֶׂה מְלֻדָּבָר טוֹבָה עַל
הַכֹּל וְלֹאֲיוֹצֵיא מִפִּיו טוֹבָה וּבִרְכָּה
תְּמִיד.

הֲרִי אֵלֶּה שְׁמֹנֶה מֵדוֹת טוֹבוֹת

וְכֵלָן תַּחַת דָּגָל הַעֲנוּה שְׂפִלָּן

לְמַעַלָּה בַּכֶּתֶר בְּאַבְרִים הָעֲלִיּוֹנִים.

וּבַעֲת שִׁירָצָה הָאָדָם לְהַתְקַרֵּב

לְמַעַלָּה לְהַדְמוּת אֱלֹיו לְפִתְחֵה

מִקּוֹרוֹתָיו אֶל הַתַּחְתּוֹנִים צָרִיד

שִׁישֶׁת־לָם בְּשָׁנֵי בְּרָקִים אֵלֹו.

מִתִּי צָרִיד לְהַתְנַהֵּג בַּמִּדּוֹת

הַכֶּתֶר

אֲמַנָם יִדְעֵנוּ שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְהַתְנַהֵג
בְּאֵלוֹ הַמַּדּוֹת תְּמִיד, מִפְּנֵי שֵׁשׁ
מַדּוֹת אַחֲרוֹת שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ
לְהַשְׁתַּלֵּם בָּהֶן וְהֵן מֵהַגְּבוּרֹת
הַתְּחַתּוֹנוֹת, כֹּאֲשֶׁר נִבְאָר. אֲבָל
יֵשׁ יָמִים יְדוּעִים שְׂאִין הַגְּבוּרֹת
פּוֹעֲלוֹת וְאִין בְּנֵי אָדָם צְרִיכִים
אֲלֵיהֶן, לְכִי שֶׁהַכֹּתֵר שׁוֹלֵט בָּהֶם,
אִז שְׁעוֹת שֶׁהַכֹּתֵר מֵת בִּקְנֵשׁ, אִז

צָרִיד׃ שִׁישְׁת־מִשׁ בְּכָל אֱלֹה

הַמִּדּוֹת שֶׁזָכְרָנוּ.

אֲמַנָם שָׂאָר הַמִּדּוֹת עִם הַיּוֹת

שֶׁהֵם צִרְדַּי עֲבוּדָה בְּשַׁעֲתָן, אֵין

עַת עֲתָה לְהַשְׁת־מִשׁ בְּהֵן, מִפְּנֵי

שֶׁאִזָּר הַכֶּתֶר מִבִּטְלָן. וְכָךְ הוּא

לֹא יִשְׁת־מִשׁ בְּאוֹתָן הַמִּדּוֹת

הַקְּשׁוֹת, כְּגוֹן שִׁבַּת שֶׁהָעוֹלָם

מִתְתַּקֵּן בְּסוֹד עֲנָג וְאֵין דְּנִין

בְּשֵׁבֶת, אֵז יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמַדּוֹת אֱלֹהִים

כֵּלָו, כִּדִּי לַפֶּתַח הַמְּקוֹרוֹת

הַעֲלִיזֵנִים. שְׁאֵלֹו יִכּוֹן בְּכֹנָתוֹ אֵל

אֲזֵרוֹת הַפֶּתַח בְּתַפְלֹתָיו וְהוּא

יַפְעֵל בְּפַעֲלֹתָיו בְּהִפְךָ, הֵיאָךְ

יַפְתַּח מְקוֹר הַפֶּתַח, וְהָרִי הוּא

דוֹחֵהוּ מִמָּשׁ בְּמַעֲשָׂיו. וְהָרִי

הַדְּבָרִים קֵל וְחֹמֶר, אִם הַסְּפִירוֹת

הַעֲלִיזֵנוֹת מִגְּבִירוֹת הַדִּינִים

הַקְדוֹשִׁים וְהַכַּעַם, הַקְדוֹשׁ לֹא
יִשְׁרָה הַכֶּתֶר בְּהֵן, אִם הָאָדָם
יִגְבִּיר הַכַּעַם הַחִיצוֹנִי אֲפֹלוּ יִהְיֶה
לְשֵׁם שָׁמַיִם, כֹּל שֶׁכֵּן שָׁלֹא יִשְׁרָה
הַכֶּתֶר וְאִזּוֹ עָלָיו. וְמָה גַם שֶׁהוּא
בָּא לְעִזְרוֹ עַל הַמַּדּוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת,
וְהֵן אֲמִירוֹת כַּמָּה עֲזוֹת פָּנִים יֵשׁ
בוֹ, אֵין אִזּוֹ הַכֶּתֶר מִתְגַּלָּה בָּנוּ,
מִפְּנֵי דִינָנוּ הַקְדוֹשׁ וְהַטָּהוֹר, וְהוּא

רוצה לגלותו מלא פעם ופעלות
מגנות חצונות.

לכך צריך האדם בימים טובים
ובשבתות וביום הכפורים
ובשעת התפלה ושעות עסק
התורה שאינן שעות הגבורות,
אלא שעות גלוי הרצון העליון,
לכונן דעותיו במדות האלו כלן.
ושאר שעות ישתמש במדות

הַנְּשֹׂאֲרוֹת לְעִבּוּדֵת ה', לֹא הִמָּנְנָה
מִהֵן, שְׂאִין לוֹ עֵת לְשִׁלוֹט בְּאָדָם
אֵלָּא לְרַעְתּוֹ, כַּאֲשֶׁר נִבְאָר. וְאִז
כַּאֲשֶׁר יִשְׁתַּמֵּשׁ בַּמִּדּוֹת אֵלּוּ יִהְיֶה
נָכוֹן וּבָטוּחַ שִׁיבְתָּח הַמְּקוֹרוֹת
הָעֲלִיזִים. לְפִיכָךְ צָרִיךְ כָּל אָדָם
לְהִרְגִיל עֲצָמוֹ בְּאֵלּוּ הַמִּדּוֹת מֵעַט
מֵעַט, וְהַעֲקָרִית שִׁיבְתָּם, שֶׁהִיא
מִבְּתַח הַכֹּל – הָעֲנָוָה, מִפְּנֵי

שְׁהִיא רֹאשׁ לְכָל בְּחִינָה

רֹאשׁוֹנָה בַּכֶּתֶר, וְתַחֲתֶיהָ יִכְלַל

הַכֹּל.

וְהִנֵּה עֵיקַר הָעֲנוּהָ הוּא שֶׁלֹּא

יִמָּצֵא בְּעֶצְמוֹ עֶרֶךְ כָּלֵל, אֶלֶּא

יַחֲשֹׁב שֶׁהוּא הָאֵין, וּבִמְאֵמַר

הָעֲנִיּוֹ: "וְנַחֲנוּ מָה כִּי תִלֵּינוּ

עָלֵינוּ". עַד שֶׁיִּהְיֶה הוּא בְּעֵינָיו

הַבְּרִיָּה הַשְּׂפֵלָה שֶׁבְּכָל הַנִּבְרָאִים,

וּבְזֵי וּמְאוֹם מְאֹד. וְכֹאֲשֶׁר יִיגַע
תְּמִיד לְהַשְׁיֵג הַמֶּדָּה הַזֹּאת, כֹּל
שֶׁאֵר הַמִּדּוֹת נִגְרָרוֹת אַחֲרֶיהָ.
שֶׁהֲרִי הַכֶּתֶר הַמֶּדָּה הָרִאשׁוֹנָה
אֲשֶׁר בּוֹ, שֶׁנִּרְאָה עֲצָמוֹ לֹאִין
לְפָנָי מֵאֲצִילוֹ, כִּי יֵשִׁים הָאָדָם
עֲצָמוֹ אִין מִמֶּשֶׁ, וַיַּחֲשֹׁב הָעֵדֶר
טוֹב מְאֹד מִן הַמַּצִּיאוֹת, וּבִזָּה
יִהְיֶה לְנֹכַח הַמַּבְזִים אוֹתוֹ כְּאִלּוֹ

הֲדִין עֲמָהֶם, וְהוּא הִנְבִּיָּה אֲשֶׁר
עָלִיו הָאֵשׁ, וְזוֹ תִהְיֶה סִבַּת קִנְיִן
הַמִּדּוֹת הַטּוֹבוֹת:

עֲצוֹת לַהֲרֹגִיל עֲצָמוֹ בַּעֲנוּה
וְאֲנִי מִצָּאתִי תְרוּפָה לַהֲרֹגִיל
הָאָדָם עֲצָמוֹ בְּדַבְרִים אֱלֹהִי מְעַט
מְעַט, אֲפֹשֶׁר שִׁיתְרַפָּה בָּהּ מֵחֲלִי
הַגָּאוֹה וְיִכָּנֶם בְּשַׁעֲרֵי הָעֲנוּה

וְהוּא תַּחֲבֹשֶׁת הַנְּעִשָׁה מִנְּשִׁלְשָׁה

סְמִים:

הַאֲחַת – שִׁירָגִיל עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת

בּוֹרַח מִחֶכְבּוֹד כָּל מֵה שִׁיּוֹכֵל.

שָׂאם יתְנַחֵג שִׁיכְבְּדוּהוּ בְּנֵי אָדָם,

יִתְלַמֵּד בָּהֶם עַל צֶד הַגְּאוּהָ,

וַיִּתְרַצֶּה הַטַּבֵּעַ תְּמִיד בְּכָךְ,

וּבְקִשֵּׁי יוֹכֵל לְהִרְפֹּא.

הַשְׁנִיָּה – שִׁירָגִיל מִחֲשִׁבָתוֹ

לִּרְאוֹת בְּבִזְיוֹנִי, וַיֹּאמֶר, עַם הָיִיתָ

שֶׁבַנִי אָדָם אֵינָם יוֹדְעִים אֶת

גְּרִיעוֹתַי מֵהָ לִי מִזָּה, וְכִי אֲנִי

אֵינִי מִכִּיר בְּעֲצָמִי שֶׁאֲנִי נִבְזָה

בְּכָךְ וְכָךְ, אִם בְּהֶעֱדָר הַיְדִיעָה

וְחִלָּשֵׁת הַיִּכָּלֶת וּבִזְיוֹן הַמַּאֲכָל

וְהַפָּרֶשׁ הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ וְכִיּוֹצֵא, עַד

שִׁיחִיָּה נִבְזָה בְּעֵינָיו נִמָּאֵם.

הַשְׁלִישִׁית – שִׁיחַ־שֶׁבַע עַל עֲוֹנוֹתָיו

תִּמְיֵד וִירָצָה בְּטָהֳרָה וְתִזְכָּחַת
וְיִסְוִימ, וִיאַמַּר, מַה הֵם הַיִּסְוִימ
הַיִּזְתָּר טוֹבִים שְׂבַעוּלָם שְׁלֹא
יִטְרִידוּנִי מִעֲבוֹדַת ה', אֵין חָבִיב
בְּכָלָם מֵאלֹהִי שִׁיחָרְפוּהוּ וַיִּבְזֶהוּ
וַיַּגְדִּפוּהוּ, שְׁחַרְי לֹא יִמְנְעוּ מִמֶּנּוּ
כֹּחוֹ וְאֵנּוּ בַּחֲלָאִים, וְלֹא יִמְנְעוּ
אַכִּילָתוֹ וּמִלְבוּשׁוֹ, וְלֹא יִמְנְעוּ
חַיֵּיו וְחַיֵּי בָנָיו בְּמִיתָה. אִם כֵּן

מִמֶּנִּי יִחְפֹּץ בָּהֶם וַיֹּאמֶר מֶה לִּי

לְהַתְעַנּוֹת לְהַסְתִּיף בְּשִׁקִּים

וּבְמִלְקִיּוֹת הַמִּחְלָשִׁים כֹּחִי

מִנְעֲבֹדֶת ה' וַאֲנִי לֹקַח אֹתָם

בְּיָדִי, יוֹתֵר טוֹב אֶסְתַּיֵּף בְּבִזְיוֹן

בְּנֵי אָדָם וְחִרְפָּתָם לִי, וְלֹא יִסּוּר

כֹּחִי וְלֹא יִחְלָשׁ. וּבִזָּה כְּשִׁיבָאוּ

הַעֲלֵבוּנֹת עָלָיו יִשְׂמַח בָּהֶם,

וַאֲדַרְבָּה יִחְפֹּץ בָּהֶם. וַיַּעֲשֶׂה

מִשְׁלֵשׁת מִמֵּי אֵל תִּחְבֹּשׁת

לְלִבּוֹ וְיִתְלַמֵּד בָּזָה כָּל יָמָיו.

עצות נוספות להתרגל לענוה

וְעוֹד מִצַּאתִי מִשְׁקָה טוֹב מְאֹד

אַבֵּל לֹא יוֹעִיל הַמִּשְׁקָה כָּל כּוֹךְ

כִּמּוֹ שִׁיוְעִיל אַחַר תִּחְבֹּשׁת הַנִּזְכָּר

לְעִיל, וְהוּא שִׁירָגִיל עֲצָמוֹ בְּשָׁנֵי

דְּבָרִים:

הַאֶחָד - הוּא לְכַבֵּד כָּל הַנְּבִרָאִים
כָּלָם, אַחֵר שְׂיִכְיִר מַעֲלֵת הַבּוֹרָא
אֲשֶׁר יֵצֵר הָאָדָם בְּחִכְמָה, וְכֵן כָּל
הַנְּבִרָאִים חִכְמַת הַיּוֹצֵר בָּהֶם,
וַיֵּרָאָה בְּעֶצְמוֹ שְׁהִיִּי הֵם נְכִבְדִּים
מְאֹד מְאֹד, שֶׁנִּטְפַּל יוֹצֵר הַכֹּל
הַחֲכָם הַנֶּעְלָה עַל כָּל בְּבִרְיָאָתָם,
וְאֵלֹו יְבִיָּה אֹתָם חֵם וְשָׁלוֹם נוֹגֵעַ
בְּכַבּוֹד יוֹצְרָם. וְהִיִּי זֶה יִדְמָה אֶל

חֲכָם צוֹרֵף, עֹשֶׂה כְּלִי בְּחִכְמָה

גְּדוֹלָה וְהִרְאָה מַעֲשָׂהוּ אֶל בְּנֵי

אָדָם, וְהִתְחִיל אֶחָד מֵהֶם לְגַנוֹתוֹ

וּלְבִזּוֹתוֹ, כִּמָּה יִגִּיעַ מִחֲכָמִים אֶל

הַחֲכָם הַהוּא מִכְּנֵי שְׂמִיבִיזִין

חֲכָמָתוֹ בְּהִיוֹתָם מִבִּיזִים מַעֲשֵׂה

יָדָיו. וְאַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִרְעַ

בְּעֵינָיו אִם יִבִּזוּ שׁוֹם בְּרִיָּה

מִבְּרִיּוֹתָיו, וְזֶה שְׂפָתוֹב: "מָה רַבּוֹ

מַעֲשֵׂיךָ ה'". לֹא אָמַר "גִּדְלוֹ" אֲלֹא

"רְבוֹ" לְשׁוֹן "רַב בֵּיתוֹ" חֲשׁוּבִים

מְאֹד, "כֹּלָם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ",

וְאַחַר שֶׁנִּטְפְּלָה חֲכָמְתְּךָ בָּהֶם רְבוֹ

וְגִדְלוֹ מַעֲשֵׂיךָ, וְרֵאיוֹ לְאָדָם

לְהִתְבּוֹנֵן מֵתוֹכָם חֲכָמָה, לֹא

בְּזִיווֹן.

הַשְׁנִי – יִרְגִּיל עֲצָמוֹ לְהַכְנִים

אֶהְבֶּת בְּנֵי אָדָם בְּלִבּוֹ, וְאַפִּילוֹ

הַרְשָׁעִים, כְּאֵלֹהֵי אֶחָיו וְיִתְר
מִזֶּה, עַד שִׁקְבַּע בְּלִבּוֹ אֲהַבַת
בְּנֵי אָדָם כָּלָם, וְאַפְלֹהַרְשָׁעִים
יֶאֱהָב אֹתָם בְּלִבּוֹ, וַיֹּאמֶר, מִי יִתֵּן
וַיְהִי אֵלֹהֵי צַדִּיקִים שְׂבִים
בֵּית שׁוֹבָה וַיְהִי כָלֵם גְּדוֹלִים
וְרִצּוּיִם לְמָקוֹם. כְּמֹאמַר אוֹהֵב
נֶאֱמַן לְכֹל יִשְׂרָאֵל, אָמַר: "וְכִי
יִתֵּן כָּל עַם ה' נְבִיאִים וְגו'"/

וּבִמְהָ יֵאָהֵב, בְּהִיּוֹתוֹ מִזִּכִּיר
בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ טוֹבוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם,
וַיִּכְסֶּה מוֹמָם וְלֹא יִסְתַּכֵּל
בְּנִגְעֵיהֶם אֲלֵא בַּמַּדּוֹת הַטּוֹבוֹת
אֲשֶׁר בָּהֶם. וַיֹּאמֶר בְּלָבוֹ, אֱלֹהִי
הָיָה הָעֲנִי הַמֵּאֲזִים הַזֶּה בַּעַל מִמּוֹן
רַב כַּמָּה הָיִיתִי שְׂמַח בְּחִבְרָתוֹ,
כִּמּוֹ שְׂאֵנִי שְׂמַח בְּחִבְרַת פְּלוֹנִי.
וַהֲרִי זֶה, אֱלֹהֵי לִבִּי שׁוֹהֵן הַלְבוּשִׁים

הַנָּאִים כָּמוֹ פְּלוֹנִי הָרִי אֵין בֵּינוֹ
לְבֵינוֹ הַבְּדִיל, אִם כֵּן לָמָּה יַעֲדֶר
כְּבָדוֹ בְּעֵינַי, וְהָרִי בְּעֵינַי ה'
חָשׁוּב מִמֶּנִּי, שֶׁהוּא נִגְוֶה מִדָּכָה
עָנִי וְיִסּוּרִים וּמִנְקָה מֵעוֹן, וְלָמָּה
אֲשַׁנָּא מִי שֶׁהִקְדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא
אוֹהֵב, וּבָזָה יְהִיָּה לְבָבוֹ פִּנָּה אֶל
צַד הַטּוֹב וּמִרְגִּיל עֲצָמוֹ לְחֲשֹׁב
בְּכָל מַדּוּת טוֹבוֹת שְׂזָכָרָנוּ.